

Język karaimski w użyciu

Podczas konferencji naukowej
w Wilnie zabrzmiała rodzima mowa.

Bieżący rok obfituje w wydarzenia i uroczystości związane z wieloma dziedzinami życia naszej mniejszości. Karaimi są zarówno ich podmiotem, jak i przedmiotem. Odbývają się spotkania, wystawy, koncerty, plenery będące zarówno wynikiem wysiłku organizacyjnego samych Karaimów, jak i ich współpracy z instytucjami kultury, samorządami, placówkami naukowymi. Kalendarz imprez wypełnił się rozlicznymi wydarzeniami nie bez przyczyny. Wszak rok 2022 został przez Sejm Republiki Litewskiej ogłoszony Rokiem Karaimów.

Jednym z takich wydarzeń była międzynarodowa konferencja naukowa „The Karaim Language in Use” (Język karaimski w użyciu), która odbyła się na Uniwersytecie Wileńskim 19 maja br. Impreza upamiętniająca hazzana i działacza społecznego Szymona Firkowicza (1897–1982) oraz turkologa karaimoznawcę Aleksandra Dubińskiego (1924–2002), zorganizowana została przez Stowarzyszenie Kulturalne Karaimów Litewskich oraz Instytut Studiów Azjatyckich i Międzykulturowych

Uniwersytetu Wileńskiego w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Ambasadą Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie. W wydarzeniu tym, przeprowadzonym w formie hybrydowej (na miejscu i online), prócz przedstawicieli uczelni-gospodarza, udział wzięli naukowcy z sześciu uniwersytetów z Polski, Węgier, Szwecji i Uzbekistanu, a także przedstawiciele organizacji karaimskich na Litwie.

Po słowie wstępnym głównej organizatorki, dr Kariny Firkavičūtė, Przewodniczącej Stowarzyszenia Kulturalnego Karaimów Litewskich, głos zabrała JE Urszula Doroszevska, ambasador nadzwyczajny i pełnomocny Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Litewskiej.

Kolejni mówcy skupiali się m.in. na roli, jaką odegrali Szymon Firkowicz i Aleksander Dubiński, jak też Michał Firkowicz, Marek Ławrynowicz, Aleksander Mardkowicz w dziele nauczania i zachowania języka karaimskiego. Badaniom językoznawczym zostało poświęconych kilka wystąpień omawiających ich historię, a także odmiany dialektalne karaimskiego i jego relacje z otaczającymi językami słowiańskimi. Mówiono o dawnych i współczesnych użytkownikach języka, nauczaniu go, słownikach tworzonych przez karaimskich autorów. Kilka referatów poświęconych było przekładom Pisma Świętego, w tym przede wszystkim wynikom badań członków zespołu naukowego zaangażowanych w projekt KaraimBIBLE pod kierunkiem prof. Michała Németha. To przedsięwzięcie, realizowane w Ośrodku Dokumentacji Językowej na Uniwersytecie Jagiellońskim jest finansowane przez Europejską Radę do spraw Badań Naukowych (European Research Council – ERC). Efektem prac będzie wydanie w formie cyfrowej całej Biblii (Pięcioksięgu, Ksiąg Proroków i Pism) we wszystkich trzech dialektach. Podstawą tej edycji będą niepublikowane dotąd materiały rękopiśmienne z okresu od XVII do XX w., w tym najstarsze źródła pisane języka karaimskiego. Zadanie to jest niezwykle ważne zarówno dla świata nauki, jak i dla społeczności karaimskiej, której udostępniony zostanie pełny tekst Biblii w grafii łaćnińskiej.

Wśród prelegentów
byli zarówno badacze
akademiccy, jak
i członkowie karaimskich
organizacji na Litwie.

Fot. Adam J. Dubiński

Choć językiem konferencyjnych wystąpień i dyskusji był angielski, to niezwykle ważną część wileńskiego wydarzenia stanowił karaïmski panel dyskusyjny, moderowany przez Karinę Firkavičūtė. Stał się on literalnym odzwierciedleniem tematu konferencji. Oto bowiem około dziesięciu osób, obecnych zarówno na sali, jak i w przestrzeni wirtualnej, wypowiadało się w trockim dialekcie języka karaïmskiego, dając świadectwo, że jest on nadal językiem pozostającym w użyciu. Niemniej jednak świat nauki świadomy jest zagrożenia, wobec którego stoi mowa naszych przodków. W dialekcie haliczki, do niedawna jeszcze żywym, mówiła, wspominając jego ostatnie użytkowniczkę, prof. Éva Csató z Uniwersytetu w Uppsali, kilka słów powdziiała też Anna Sulimowicz-Keruth, którą rodzinne więzy łączą z Haliczem.

Podczas konferencji, obok tematów związanych z działaczami społecznymi i ludźmi nauki zasłużonymi dla zachowania języka karaïmskiego, poruszano wiele wątków językoznawczych dotyczących zarówno historii badań, jak i najnowszych ich wyników, co dało asumpt do ciekawych spostrzeżeń i dyskusji.

Wieczorem tematyka ta była kontynuowana na terenie Ambasady RP w Wilnie podczas uroczystego obiadu wydanego dla uczczenia Roku Karaïmskiego na Litwie przez JE Ambasador Urszulę Doroszewską. Gospodyni spotkania jest nie tylko oficjalną reprezentantką Rzecz-

Fot. Adam J. Dubiński

pospolitej na Litwie, ale od wielu lat zna osobiście wielu polskich i litewskich Karaïmów i pozostaje z nimi w przyjaznych kontaktach.

Adam J. Dubiński

Podczas panelu, który prowadziła Karina Firkavičūtė, zebrani mogli usłyszeć żywy język.

Wystąpienie JE Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Litewskiej Urszuli Doroszewskiej

Wielce Szanowny Panie Rektorze, Szanowni Członkowie Społeczności Akademickiej.

To wielki zaszczyt dla mnie występować w murach Uniwersytetu Wileńskiego. Cieszę się, że wspólnie otwieramy konferencję poświęconą językowi Karaïmów – jednego z wielu narodów Wielkiego Księstwa Litewskiego i pierwszej Rzeczypospolitej. Karaïmi byli nieodłączną częścią naszej historii i naszej kultury – a kiedy mówię „naszej”, mam na myśli i Litwinów, i Polaków, i Ukraińców oraz wiele innych narodów, które tu przez wieki żyły, tworząc żywy organizm, pełen różnorodności językowej i religijnej.

To nasze wspólne i unikalne w Europie dziedzictwo, które chcemy wspierać i chronić. Dlatego też tak ważne są próby przywrócenia do obiegu języka karaïmskiego, jako świadectwo żywotności kultury naszego regionu.

Proszę Państwa, otwieramy konferencję naukową, ale nasze myśli wciąż są na Ukrainie, śledzimy walki jej bohaterskich obrońców, ale chcę też przypomnieć losy Karaïmów ukraińskich. Udało im się odbudować swoje życie duchowe i kulturalne w niepodległej Ukrainie, potem przyszedł cios w Krym, który wielu krymskich Karaïmów zmusił do ucieczki, a obecnie wielu mężczyzn walczy w armii ukraińskiej, w obronie terytorialnej, kobiety i dzieci stają się uchodźcami, przyjeżdżają do Polski i Litwy, jadą dalej, a społeczność karaïmska Polski i Litwy ich wspiera.

Tym ważniejsze jest, że w tych trudnych momentach tu właśnie, w szanownym Uniwersytecie Wileńskim, przy wsparciu Ambasady RP w Wilnie, międzynarodowe środowisko naukowe przedstawia swoje badania nad językiem karaïmskim i aktywności na rzecz jego zachowania. Życzę Państwu owocnych obrad.

JE Ambasador RP
Urszula Doroszewska.

Fot. Adam J. Dubiński